

Szerkesztőség és kiadó hivatal

Hely: SIMONFFY-ház a város-
házával szemben

HIRDETME NYEK,

Előzetési pénzek és a kiadás körüli panaszok
valamint a lap szellemi részét illető
minden közlemények ide intézendők

Bérmertelen levelek csak ismert kezektől
fogadtattak el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŰ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előzetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán

küldve:

Egész évre . . . . . 10 ft —
Félévre . . . . . 5 ft —
Negyedévre . . . . . 2 ft 50
Egy hóra . . . . . 1 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasábsorú sorozati bejelentésért 5 kr

Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr

Nyitólár 4 hasábsorú sorozatért 20 kr

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Kedd, decz. 16.

246. szám

A sok beszéd.

— decz. 16.

Közelegnek a karácsonyi ünnepek s pár nap múlva már a képviselőház feloszlik, hogy kiki családi tűzhelyéhez térhesse vissza, ünnepelni a megváltó eljövételét. A költségvetés tárgyalása félben marad, és nem is lesz az befolyás ebben az évben, mert az ellenzék most különösen tetszeleg abban magának, hogy sokat tud beszélni.

Egy-egy tárgyalásán a költségvetésnek még nem folyt az ellenzék részéről olyan hiábavaló szóharca, mint most, a mikor minden legesekélyebb pontnál találunk ki valami megvitathatót s minden betűt felhasználunk a kormány elleni támadásra.

No hát ez az eljárás egy cseppet sem alkalmas arra, hogy az ország pénzügyi helyzetén segítsen vele, mert ha kiszámítanánk, hogy csak egy napi vita is hány ezer forintjába kerül az országnak, és ha megmondanánk otthon választóknak, hogy ilyen szélekező politikával egy éven át hány meg hány ezer forintot dobattak ki az állampénztárral, nem hisszük, hogy megköszönnek otthon nekik.

Hiszen csak ennél a költségvetésnél melynek alig van új tétele, mely az előző években már megvitatta ne lett volna, melyre már többször bebizonyítottam, hogy az feltétlenül szükséges, mert az állami szerkezetből csak egy szegecskét is eldobni nem lehet: csak ennél a költségvetésnél képesek a szóharcot hetekig elnyújtani; hát ha felgondoljuk, hogy egész éven át mennyi időt fecselegnek így el, melyet pedig valamely üdvös alkotásra lehetett volna fordítani, mely temérdek pénz adatik ki az ország által olyan haszontalan idővesztéget ért, mely csak a hírlapoknak ad csepelt szalmaszerű föltekét, de a nemzetnek semmi üdvöset nem.

Hanem ez mind rá fér az ellenzék hazafiúi lelki meretére, sőt elég jó képe van hozzá, hogy azt mondja, miszerint az ország érdeke kívánja azt így, hanem azt nem magyarázza meg, hogy micsoda érdeke van abban az országnak, hogy ő érettek évenként per millió forintot ki-dobjon?

De nehogy szokás szerint ezt is félre magyarázzák, hát kijelentjük, miszerint mi csak azt az ellenzékét értjük, a mely tíres szóharcot folytat. Ellen-zésre szükség van, annak lenni kell minden alkotmányos országban, csak hogy annak az ellenzéknek ne csak a száján legyen a hazafiság, hanem a szívében is. Szóljon a dologhoz, legyen tárgyilagos, de csupa hiúságból ne provokáljon minduntalan, meddő vitát.

A ki figyelemmel kísérte csak a költségvetési tárgyalást idáig, láthatta, hogy minden lepton inscenizozott az ellenzék olyan vitát, mely bár nem tartozott a tulajdonképeni tárgyhöz, mégis napokat vett igénybe, annak meg épej örült, ha (mint a horvát úgynél) egy kis botrányt provokálhatott.

Az ellenzéknek azt az eljárását nem lehet helyeselni, nem lehet célszerűnek, nem lehet hazafiasnak mondani. Tudja jól, hogy azok a kifogásolt tételek feltétlenül szükségesek, még is beszél azok ellen, csak azért, hogy az időt fecse-relje. Ez az a híres nemzetgazdászati politika, melyet a mi ellenzékünk folytat, hogy a hazát boldoggá tegye.

Országgyűlés.

Budapest. 1884. decz. 15.

A képviselőház mai ülésében tárgyalta és elfogadta az idemnyti törvényjavaslatot, melyet Hegedűs Sándor előadó rövid beszéddel indokolt. A szelsőbal-részéről Helfy Ignác, a mérsékelt ellenzék nevében gr. Apponyi Albert jelentették ki, hogy nem szavazzák meg a törvényjavaslatot. A mérsékelt ellenzék a költségvetést tudvalegleg megszavazta, de az idemnyit, mely bizalmat is foglal magában, nem szavazza meg. Csányi Sándor oly sikerrel fejtegette, hogy miért nem viseltetik bizalommal a kormány iránt, hogy az elnök kétszeri rendre utasítás után kénytelen volt tole a szót megvonni, a mit a képviselő ur, kinek egész ambíciója ennek elérésében összpontosul, közö-nettel fogadott. Tisza Kálmán miniszterelnök röviden kérte a javaslat elfogadását, a nélkül, hogy annak bővebb indokolását szükségesnek tartaná, mivel az ellenzék is csak bizalmatlanságból nem szavazza meg. Csányi Sándor a javaslatot erre általánosságban és László Ádám és gróf Szapáry Gyula pénzügy miniszter felszólalása után részleteiben is elfogadta.

Az idemnyti elfogadása után a pénzügyminiszter költségvetésének tárgyalására tért át a ház, a mit be is fejezett, kivéve az államvasutak bevételeit, a melyeknek tárgyalását függőben tartották a közlekedési miniszterium költségvetésének tárgyalásáig.

Az államnyomda szükségletének tárgyalásánál bár Orbán Balázs szólt föl, kérdezve, vajjon az államjegyek az állami nyomdában nyomtatnák-e. Gróf Szapáry Gyula pénzügyminiszter fölvilágosítása után, hogy az államjegyek a közös pénzügyminiszter reszortjába tartoznak, az állami nyomda költségvetése megszavaztatott.

Erdekesebb vita fejtett ki az államjavak eladásáról előirányzott tételknél. Br. Orbán Balázs és Ferenczy Miklós kifogásolták az államjavak eladása körüli rendszert, a mire gróf Szapáry Gyula a ház figyelmé és élénk helyeslése között válaszolt, kifejtve, hogy az államjavak eladása a legnagyobb nyilvánosság mellett történik és utalva azon pénzügyi eredményre, hogy a bevételeknél nagyobb vételért ért el. Azt a vádat, hogy az államjavak eladását kortes-keszközül használja a kormány, visszutasítja s illusztrálja annak alaposágát a szolnoki regale megtámadott eladásával. Szolnoknak néhány év előtt az akkori becsárón kínáltak a regale, de az akkor nem kellett, időközben a regale jövedelme emelkedett, fölemelte a becsárát és most Szolnok a nagyobb árt fizeti, holott előbb a kisebb árt nem kellett a városnak. A ház a miniszter fölvilá-gosításait élénk helyesléssel fogadta.

A telepítvények tételénél Justh Gyula megtámadta a telepítvényes köz-ségekkel kötött szerződéseket azon pontjait, amelyek szerint a kincstár által a községek lelkészeinek, engedett földhasznárat, nem a hivatalhoz, hanem a személyhez van kötve s a kincstári jószágigazgató által a föllebe-zés kizárásával elvonható. Határozati javas-latot nyújt be, amelyben a pénzügyminisz-ter ennek megváltoztatására utasítatik.

Gróf Szapáry Gyula kifejti, hogy nem fo-gadja el a határozati javaslatot a megtá-madott határozatok megváltoztatására nincs ok, mert még egy panasz sem merült föl. Az ellenzék Ugron Gábor, Becker János, gr. Apponyi Albert, Moesáry La-jos, Szederkényi Nándor és Törzs Kálmán felszólalása után névszerinti szava-zást kért, mire ház a határozati javaslatot 28 szótöbbséggel elvetette.

A pénzügyminiszterium költségvetésének tárgyalása ezzel befejeztetett. Ezután gr. Apponyi Albert intézett interpellációt a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minisz-terhez az aninai bányászerecséltenség tár-gyában, érintve abban a baleset elleni bizto-sítást is, melyre gróf Széchenyi Pál miniszter rögtön válaszolt. A miniszter elő-adta, hogy mihelyt a szerencsétlenség híre a bányakapitánysághoz távirati jelentés után megérkezett, a bányakapitány rögtön a hely-színére utazott, hogy megkezdjék a vizsgá-latot, a mely folytattni fog, mihelyt a bánya-ba lelehet menni. A vizsgálat a fenálló szigorú szabályok értelmében fog megejtenni. A szerencsétlenül járt munkások hátrahagyott családjaíról gondoskodva lesz, mert a bá-

nyát művelő társulat kötelességszerűleg ezen még tulmenve, megtesz mindent ebben az irányban. A vizsgálat eredményéről csak később tehet jelentést, de esetleg nem tartja olyannak, hogy ebből alkalomból a törvény-hozásnak intézkedést javasoljon.

Holnap az idemnyti javaslat harmad-szori felolvasása és a közmunkaminiszterium költségvetésének tárgyalása következik.

Vélemény a reálskolákról, tekintettel a depr. reális-kolára.

Debreczen, decz. 16.

(*) A legközelebb mult napokban meg kaptuk a budapesti József-műegyetem en, az új tanév megnyitása alkalmából mondott beszédekét. Különösen megérdemli az elolvasást az újonnan választott rectornek Kriesch Jánosnak székfoglaló beszéde, melyben nagyon rokonszenvesen emlékezik meg a reálskolákról, s védelmére kel azon megtámadásokkal szemben, melyeket ezen iskolák ellen oly sok oldalról és oly sok ízben intéztek. Minthogy városunk reálskolája is több ízben volt már efféle támadásoknak kitéve: szükségesnek és jónak láttuk a nevezett tudós tanárnak tartalmas beszédéből a következő kiválóbb helyeket közölni, okolá-sul és figyelemztetésül azoknak, a kik netán még most is kétségbevonják a reálskolák életképességét, s kicsinyelnék az ezen tanít-teteket által tett jó szolgálatokat.

A figyelemre méltó beszéd kivonatban a következő:

„Azok, a kik még ma is a latin és görög klasszikusok eredetiben való tanulmányo-zását tartják okvetlen szükségesnek az általános műveltségre, és a kik csupán ez alapot fogadják el az egyetemi tanulmányok tételére, nem veszik tekintetbe azt, hogy három évszázad alatt a pozitív tudományok fejlődése által mennyit veszített művelés érdekéből a római és görög klasszikusok tudása. — A megváltozott viszonyok igazolására elég felemlíteni azt, hogy a régi kipróbált gymnasium mellé a reálskola lön felállítva.”

„Itt is, mint életünk minden momentu-mában a létért folytatott küzdelem nyilván-úl, — s e küzdelemben azon iskolák lesz a győzelem, mely leginkább alkalmazkodik az adott viszonyokhoz.”

„A reálskola ma még nagyon is egyen-lőtlen fegyverekkel küzd a gymnasiumokkal szemben, amennyiben az egyetem (universi-tas) kapui csak azon ifjú előtt nyitnak meg föltétlenül, ki általános műveltségét az ó-klassikai nyelvi alapján szerezte meg; — de kétséget nem szenved, hogy ezen a tu-domány szabad fejlődését gátló sorompó nem-sokára el fog tűnni. — Valóban nincs is ér-telme.”

A realista példánál nálunk a tudományos egyetembe léphet, hogyha a latinból és görög-ből pótlóerőségi vizsgálatot tesz. Csak nem képzelhetjük azt, hogy a tudományos egye-tembe lépő realista azzal a néhány hónap alatt hamarjába összedetett latin és görög nyelv tudásával szereze meg magának azt a képességet, hogy az egyetemi tanulmányok-ban tovább haladhasson.”

„Az orvosi tudományok egyes korifeu-sai már régen kinyilatkoztatták, hogy a reál iskolát végzett ifjakat inkább tartják képe-sítettnek az orvosi tudományok hallgatá-sára.”

hogy sokáig volt ellensége a reálskolának, de okulva a tapasztalatokon, melyeket a reálskolákta végzett hallgatókkal tett, Saul-sból, Paulussá lett.

O a többi közt a következőket mondja; „Az újabb idöböl eredő cultura nagyobb és nagyobb nyomatékkal követeli, az általános műveltség kiegészítését és más szellemi ké-pességek fejlesztését, mint a minöket eddig művelnek az ifjuban. Ez új feladatra a reál-iskolák vállalkoztak és teljesítik is azt tel-jes odaadással és ideális törekvéssel. Távol legyen tölem, hogy a gymnasiumok ellensége legyek, csak levegőt és szabad tért kérek az új testvéritézetnek, mert erre szüksége van, hogy erejét kifejthesse s kipróbálhassa.

Bármit is szólnak ellene, nem adható fel a remény, hogy idővel gymnasiumi okta-tásunkban újabb egységes irány fog fejlödni. Hogy ezen fejlődés csak is a reálskolák jog-körének bővítése alapján lesz lehetséges, az meggyöződésöm.”

Nem folytatjuk tovább a magas szék-foglaló beszéd tartalmát. Csupán azt kíván-juk még megjegyezni, hogy miként a közlött helyekből is kitűnik a reálskolák ellen küzdő harcsozok nemcsak nálunk, hanem a külföldön is kezdenek lassankint elmúlni, sőt nem egy harcsoz ellenségéből a reális irányu oktatásnak barátjává válik. Különösen nekünk magyaroknak kell minden erőnkkel azon tö-rekednünk, hogy minél nagyobb számmal lép-jenek ifjaink a gyakorlati vagy ugynevezett kenyérkereső élet pályákra, mert csak úgy lesznek képesek a gyorsan fejlődő külfölddel az anyagi és szellemi versenyterén lépést tartani.

Ezeket így tudván csak csudálkoz-nunk lehet és kell a telett, hogy városunk előjárósága még folytonosan halgat a mi reál-iskolánk ügyével. Azt még elég természet-nek találjuk, ha eddig nem igen örmest hely-gatták ezen nem csekély fontosságú kérdést, mert hiszen egészen a legközelebbi napokig a reálskolának még létele is fenyegetve volt. De miután a középiskolai törvény nem csak biztosította a reálskolák fennmaradását, hanem a jelenleg uralkodó áramlatok közepett tisztességes hely biztosított számukra a magyar középiskolai oktatás terén: most már ideje, hogy e kérdés felett is tisztába jöjjünk s az eddig is csak kényszerítő szük-ség batása alatt túrt felszeg állapotnak mi-nél hamarabb vége legyen. Ezt megköve-teli Debreczen város saját jól felfogott ér-deke, de megköveteli ama nem csekély repa-tatio is, melynek e város mindenhá örven-dett és örvendhet még ma is.

Debreczen város költségvetés előirányzata 1885-ik évre.

— Tárgyalatik a f. hó 22 én tartandó köz-gyűlésen. —

Rendes bevétel

(összesítés.)

	frt. kr.
Sámsomi birtok	4308.21
Szováti birtok	47,400.10
Szántó és kaszálló földek	100,117.05
Legelő	84,321.11
Ménes	1550.—
Erdőkezelés	135,024.50
Városi épületek	44,503.78
Cserép és téglagyártás	31,340.—
Könnymondó	18,750.—
Fuvarozás	1770.—
Regale	95,735.55
Vásárvám és piac jövedelem	39,247.—
Szenvedő tőkék és kamatai	62,629.72
Fizetések és hivatali szükségletek	6150.—
Egyházak, iskolák, intézetek	6380.86
Helyrendőri intézmények	7070 —
Színház	—
Vegyes bevételek	19,097.22
Árvaszék	1800.—
Katona szállásolás	13,505.—
Körkórház	14,200.—
Együtt	734,900.10

Rendes kiadás.

(összesítés.)

	frt. kr.
Sámsomi birtok	2025.17
Szováti birtok	17,479.13
Szántó és kaszálló földek	39,870.60
Legelő	61,344.11
Ménes	3808.—
Erdőkezelés	113,249.04

	frt. kr.
Városi épületek	17,278.48
Cserép- és téglagyártás	23,547.20
Könyvnyomda	19,695.—
Fuvarozás	12,844.38
Regálé	15,243.48
Vásárvám és piaci jövedelem	21,400.—
Szenvedő tőkék és kamatai	97,634.62
Fizetések és hivatali szükségletek	142,908.61
Egyházak, iskolák, intézetek	50,019.45
Helyrendőri intézmények	46,005.—
Színház	6336.50
Vegyes kiadások	1935.—
Árvaszék	12,080.54
Katona szállásolás	11,400.—
Közkórház	16,620.75
Együtt	732,725.06
Rendkívüli bevétel.	
Fogyasztási adó kezelési díjból	2000.—
A hajdunánási vasut építésére közgyűlésileg helyben hagyott s felvett kölcsönből	—
A fentebbi tőkének a törlesztése 8383 frt. 20 kr-nak felerésze a közmunka pénztárból	4191.60
A nagytemplom előtti és a nagy-piaczi tér befásítására és rendezésére évenként takarékpénztárlag elhelyezett tőkéből s kamataiból	—
A h. nánási vasuti előmunkálataokra kiadott összegből a vállalkozók által megtérítendő Rendkívüli bevételekből	1000.—
Együtt	7191.60
Rendkívüli kiadás.	
(Összesítés)	
Kir. törvényszék lakbéré	5200.—
Kir. ügyészség lakbéré	500.—
Terményszarnokra	500.—
Kereskedelmi iskolára	800.—
Honvéd temető rendezésére	200.—
Nagytemplom előtti és nagy-piaczi tér befásítására és rendezésére	6000.—
Az egy millió kölcsönből a házépítési kisegítésére felvett 145,953 forint tőke törlesztésére	5000.—
Kertész és gazdasági csarnok évi bére.	156.—
Tisztaármentesítési pénztárnak Színházi 38,689 frt 37 kr átváltalt adósságból még fentlevő frt kr törlesztésére	5000.—
Városi nyugdíj alapra	5000.—
Aszfalttervezési költség törlesztésére utolsó részlet	3838.50
Vásártér rendezésére	1000.—
Kataszteri költség	1485.50
Debreczen-Nánási vasutra Debreczen-érmelléki vasut előmunkálataira	1000.—
Erdőbecslési s üzemterv munkálataira Színházi vasfüggönyre	1000.—
Városi nyugdíjalapra a fogyasztási adó kezelési díjból	2000.—
Gazdasági tanintézet építésére Fővárosi szabadság szoborra 217/1884 sz. közgyűlési végzés alapján Czegléd-utcai temetőbe kijáró ut melletti csatorna elkészítésére	335.—
Patkoló tanfolyamra Debreczen-Nánási vasut építésére felvett 119,760 frt. törlesztésére 3 ik és 4-dik ráta	3883.20
Országos kiállításra	5000.—
Rendőrök fegyverrel felszerelésére 28 puská, kés és táská	1200.—
Fröbel gyermekertre Országos kiállítás Debreczen kerületi bizottság irodája részére	600.—
Előre nem láthatókra	1000.—
Előre nem láthatókra	9000.—
Együtt	63,198.20

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája.

HOLTOMIGLAN.

Régény.

Irtá: **Vártási Arnold.**

(Folytatás.)

Biztosítani akartam s jó kedvet önteni belé, de nehezen ment az nekem. Nem értek eléggé ahhoz, hogyan kell másról beszélni, s mást érezni. Attértünk közönyös tárgyakra. Beszelgettünk egy ideig mindentől; de meg-megakadt beszélgetésünk fonala; szórakozottak voltunk mindketten.

— Edes öcsém, csak még négy napig várakozzál, — szólott hozzá, midőn távozni készültem: Négy nap nem a világ.

— Legyen nyugodt bátyám, — viszonozá, — én kereskedő fia vagyok. A mi fajunk nem szokott még egy bukás után kétségbe esni.

Büszkén ejtette ki e szavakat. — Reá néztem, mintegy vizsgálva, mennyire lesz erős a történetű csapás elviselésére. Most láttam csak, hogy rendkívül sápadt. Csaknem elijedtem tőle.

Mikor visszatértem a kastélyba, a vendégek számát ismét megszorodva találtam. Három fiatal ember jött ezalatt. Kettő a környékről való volt; a harmadik, kit magukkal hoztak, valami erdélyi fiatal ember volt. Nevét már elfelejttem.

Jókedvűek voltak mind. Csak Etelka arczán láttam az elfojtott bubáratot néháné áthuzódni.

V.

A mit az erdélyi fiatal ember beszélt. Mikor már néhány perczig voltam a te-

Végösszesítés.

	frt. kr.
Rendes költségvetés	734,900.10
Rendkívüli költségvetés	7191.60
Összes bevétel	742,091.70
(Kiadás)	
Rendes költségvetés	732,725.06
Rendkívüli költségvetés	63,198.20
Összes kiadás	795,923.26
A bevételt és kiadást egybevetvén mutatkozik hiány	53,831.56

Napi hírek.

Jubileum. Amint tegnapi lapunkban már említettük az első magyar általános biztosító társaság helybeli főgynökségének tisztja, szeretett tisztviselő társunknak **Koncz Elek** főgynökségi czégyjegyző és pénztárnoknak 25 évi szolgálatának évfordulója alkalmából családi ünnepélyt rendezett a „Bika“ kis termében. Annak a szeretetnek és becsülésnek a melynek a jubileum oly régóta örvend és annak a kiváló tiszteltnek melyet társadalmi uton is magának az évek hosszú során méltán kiérdemelt fényes bizonyítéka volt az a tegnapi banquetten Tisztviselő társai családokkal a vidéki ügy-nökök előkelőbbjei — s valamint közeli rokonai teljes számban voltak jelen azon ünnepélynek melynek sorát Ormódy Lajos titkár nyitotta meg egy megható átgondolt beszéddel, átnyujtva neki tisztviselő társai nevében is a megelégetésre szánt e z ü s t bilikomot. Mondanunk sem kel, hogy a jubilánst és szeretett nejét — a Bacsó Piroskát illető kitüntetésekben kívül s z e b b n é l szebb felköszöntők is voltak. Ormódy Lajos titkár egy visszajáratást vetve Koncz Elek lefolyt 25 évi működésére büszkén ösmérte el, hogy jellemesebb tisztviselőt nem ösmér és poharat érdemi. Utána a Dr Popper Alajos szónoki hűvel említi meg, hogy az első magyar biztosító társaságnak, mindég olyan tisztviselői voltak és vannak kik a tiszteletet és becsülést magoknak kiérdemelnél igyekeztek. Szívesen vesz részt e családi ünnepélyen és a jubilánst meleg szavakkal üdvözli. Dr Medve Kálmán ügyvéd mint társadalmi intézményt élteti a társaságot, és azok tisztviselőit emeli poharát. Számos felköszöntők mondtak még a szeretett főnökre Ormódy Lajosra úgy is mint az ünnepély rendezőjére és Dálarj Eduárd inspektorra meleg tolmácsolókat sőt sokizben a tisztviselők érzelmeinek és kinek nagy érdeme van a banquetten ily fényes sikerültében. Végül még számos üdvözlő iratok és sürgönyök olvastattak fel tisztelőitől, budapesti és vidéki kartársaitól igazi bizonyítéka gyarant annak a széles körű szeretetnek, melynek örvend. A „Bika“ bérleje Haselmayer István is derekasan kitért magáért a következő „menüvel“: E t e l e k : Fogas a la Tártár, öz pástétommal, Filé de Beuf, Badding, Crème, pulyka és malacz, Compots, Gardinettó, I t a l o k : asztali bor. érmelléki bakar, egri bika vér, tokai asszu, pezsgó, kávé, théa, limonádé. A zenét Oláh Józsi jól összehangolt jeles zenekara szolgáltatta, fardhatatlanul huzva a kitiünö zenedarabokat s talp alá valót. A mulatság kitünö jó kedvben reggeli 6 óráig tartott, és akkor egy

kellemsen lefolyt éj emlékeivel távozott a társaság ismételtén éltetve Koncz Eleket. Mi pedig szívesen emlékezünk meg ezen ünnepélyről és szívesen járulunk hozzá jó kívánatunkkal, mert megvagyunk róla győződve, hogy érdemes férfiünnepelte meg tegnap munkássága 25 éves jubileumát.

A vereskereszt-egylet debreczeni fiókja részére a szathmári és debreczeni dal-egyletek által rendezett hangverseny jövedelméből 44 frt 25 krajczárt volt szíves Lengyel Imre ur, mint a debr. dal- és zenegylet elnöke eljuttatni. Fogadják a nevezett egyletek halászköszönetet. Si vezett Imre kir. tanácsos polgármester, mint a vereskereszt-egylet debr. fiókjának elnöke.

Szabályrendeletek. Az új ipartörvény értelmében a rendőr főkapitány által szabályrendeleti javaslatok terjesztettek be a tanácshoz: 1. fogadó, vendéglő, kocsma, sörház, pálinkamérés, kávémére, 2. zsidó-áraskodásra, 3. eselédszerzőkre, 4. kéményseprőkre, 5. bérkocsisokra, 6. hordárookra. — E javaslatok legközelebb tárgyalás alá vétetnek.

A holnapi jutalomjátékra vonatkozólag örömmel említtük meg, hogy az iránt városszerzte oly rendkívüli érdeklődés mutatkozik, hogy már eddig is igen sok jegy elkelt. Már ma este a színházi pénztárnál a holnapi előadásra jegyet váltani lehet. Nem kell erre a közönséget valami nagyon buzdítgatni, mert hiszen a színházról legnépszerűbb tagjának Németh Józsefnek lesz jutalomjátéka.

A szünigazgató ur figyelmébe. Tisztelettel kérjük Kreszányi Ignác szünigazgató urat, hogy miként más években ugyaz idén is legyen szíves egy delutáni előadást rendezni a kis gyermek-sereg számára. Előre is fogadják köszönetünket. T ö b b a p a.

Nyilvános köszönet. Hoffmann Sándor ur, a „Debr. Ellenőr“ könyvnyomdája ügyvezetője a „P o r s z e m e k“ című könyvből szíves volt egy példányt (mint a nyomda termékét) a „debreczeni könyvnyomdászok egylet“nek könyvtára részére adományozni; fogadják az egylet nevében szíves köszönetemet. Kovács István könyvtárnok.

Uj közrendőrök. Tegnap polgármester ur által 28 új közrendőr nevezetett ki, a kik a jövő év első napjával lépnek szolgálatba. — A csend és békére tehát jövőre 64 András bácsi fog felügyelni.

A segéd és főnök közti jogviszonyhoz. A kereskedősegéd, kit úgy fogadtak fel, hogy a tiszta nyereségből kap idejében fizetés részét, kétségtelenül szolgálati viszonyban áll főnökéhez és a nyereségben való részvétel viszonyon nem változtat semmit. A főnök az ur és a segéd alája van rendelve. A segédnek az üzlet vezetéséhez nincs szava, vállalatát ellen kifogást nem emelhet. Ebből következik hogy a segédnek az üzlet vezetésére vonatkozólag kifogásokat nem szabad tenni. A mérleg megvizsgálása jog van, mert szerződésük jogiuknak megsértése volna, ha föl-tétlenül, e könyvek megvizsgálása nélkül megnyugodnia kelle főnöke szavában és így megengedendő neki a könyvek és a ledár megvizsgálása, de mivel az üzletvezetésbe bele nem szólhat, felülvizsgálati joga csak arra szorított, hogy a helyesléget vizsgálja meg. A könyvekben és papirokban jegyzeteket, másolatokat azonban nem készíthet, mivel — egy bírói határozat szerint, — ennek jogtalan felhasználása által főnökének jelentékeny kárt okozhatna és a főnök segédje részéről ilyen eljárásnak ki nem tehető.

Forgalomból kivont papirpénz. Következésként közöljük ama papirpénzeket, melyek forgalmon kívül helyeztetek ugyan, de ma még beváltak: 1866 jul. 7-iki 1 frtos államjegyek 1883 okt. 11-től 1884 szeptember 30-ig, csak a bécsi birodalmi központi és a bécsi, valamint budapesti állami központi pénztárnál fizetésekképpen, a többi beváltással megbízott pénztárak és hivataloknál csak beváltásra fogadtatnak el. 1884 október 1-től 1886 decz. 31-ig az illetékes pénztárak és hivataloknál csak beváltásra fogadtatnak el. 1887 január 1-től 1888 június 30-ig beváltások, csak a pénzügyminiszteriumhoz belyeg-gel ellátott kérvényekre, eszközöltetnek 1888 június 30-tól értéktelenek. — 1866 július 7-iki 5 frtos államjegyek 1885. december 31-ig a beváltás csak a közös pénzügyminiszteriumhoz intézendő belyeges kérvényre engedélyeztetik. Ez utolsó határidő után értéktelenné válnak. — Az osztrák nemzeti bank 1863 január 15-iki 10 frtos jegyei értéktelenné válnak 1887 december 31-én, addig csak a főintézetek fogadják el beváltásra. A bank 1863 január 15-iki 100 frtos jegyei 1888 okt. 31-ig és 1000 frtos jegyei ugyanabból az időből 1889 agusztus 31-ig csak a bank főintézetei által fogadtatnak el beváltásra.

Mily régi a bankintézmény. A „Magyar pénzügy“ben olvassuk, hogy bankok már a régi klasszikus korban léteztek. Ugy a régi Rómában mint Athenben voltak bankárok és bankok. Kiderült, hogy a görögök a bankügyeket a phüicizaiaktól vették át, kikkel élénk forgalmi összeköttetésben állottak. Ep úgy bizonyos, hogy a phüicizaiak pénzügyi tudományukat és bankrendezésüket a nagy Ninive és Babylon birodalmaktól kölcsönözték. Ninive és Babylon roppant sok okmányt hagytak reánk hátra agyagtáblákban, melyeknek bevésített írásjegyei nagyobbára már megfelytettek. Ez írásjegyekben mindenféle feljegyzéseket fedeztek fel, köztök számvevői könyveket hitelpapirokat, sőt váltókat is. A különböző bankárok levelezései is megfelytettek és azt bizonyítják, hogy Babylonban voltak bankárok, kik pénzt váltottak, pénzt letétbe elfogadtak kölcsönöket nyújtottak és váltóüzletekkel foglalkoztak. A görög bankok tehát csak a phüicizai és babyloniaiak folytatásai.

Rablás Szoboszlón. Folyó hó 12-én este 6 órakor szoboszlói lakos Neuman Sámuel kereskedő lakására négy fegyveres rabló behatolt az öreg Neuman Sámuel három helyen megsebesítették. 5 drb frtos bankjegyet elrablása után megugrottak, miután az ablakon kiugró szolgáltól larmájára a szomszédok segítségére siettek, de már akkor a rablók, kik álarozban voltak elmenekültek. Ez a harmadik rablási eset Szoboszlón, egymásutáni években, de a tetteseket eddig még soha ki-pihatólni nem lehetett.

Az üzletidő beosztása. A ki a kereskedelmi életben az üzletidő beosztását figyelemmel kíséri, azonnal át fogja látni, hogy az nagyon észszerűtlen. A családapának, akár főnök, akár segéd, a divatozó idő beosztás mellett alig maradt pár percz, melyben családjával érintkeznek. Gyermekivel legfeljebb évés közben beszélhet, de akkor is röviden, mert gyorsan kell végeznie azt étkezést is, hogy a kiszabott kávéházi időből sokat el ne felejtse. Este 9 órakor érkezik baba, midőn gyermekei már alsznak, felesége pedig az unalomtól ásitozik. Tehát kapja magát, eszik s ő is lefelezzik annál inkább, mert már korán ismét mennie kell a — kávéháza. Reggel ismét eltávozik anélkül, hogy még avó gyermekeit csak látta volna, és ez így megy évről-évre. Mi másként van ez külföldön. Ott az üzleti idő reggeli 9 órától, csupán a kereskedésben el-

— Képzeld csak bátyám, Etelka kisasszony nem kisasszony, hanem nő, a kinek férje van.

— Megbolondult én? — förmedtem rá.

A fiatal ember sértődve tekintett reám.

— Bocsánatot kérek, ha szavaim nem voltak valami épen nagyon udvariasak, — viszonozám; — de az a mit ön mond oly csodálatos dolog, hogy a mellett könnyen elfeledi az ember az udvariaságot.

— Persze, hogy olyan csodálatos, — szólott erre az ifju ur, — Hogyne volna az csodálatos bátyám, mikor itt van egy kisasszony s aztán az ember egyszerre megtudja róla, hogy az nem kisasszony!

— De hát hol, kitől hallotta ön ezt?

— Hol hallottam? Mindjárt. No, hanem az bizonyos, bátyám, ilyet még soha nem hallott senki a világon!

Ohajtánám, hogy ha ön szíves volna kissé megerőtteni magát s oly lassan beszélni, hogy most se hallanák.

A körültem ülő urak már mind felétek néztek.

— Hiszen nekem mindég, én lassabban is beszélhetek, — szólott a főnök. — Hanem mit mond ehhez a csodálatos fölfedezéshez, bátyám? No bátyám, én most mindjárt oda megyek Etelka kisasszonyhoz s nagyságos asszonynak szólítom.

— Elment önnek az esze? Azaz, hogy bocsánatot kérek, hogyan gondolhat ily kitiünö, értelmes fiatal ember oly udvariatalanságra.

— Igaz, — szólott az urfi s odább állt.

— Kérem, csak még egy szóra, — szólottam, visszatartva őt. — Hol tetszett hallani ezt a furcsa ujságot?

A csodálkozás, bosszúság és fájdalom elfojtotta szavamat. Alig voltam képes szólni.

— Ah, ez az erdélyi fiatal ember fődözte fel a titkot. Nekem jó barátom. Bátyám, ez rendkívüli fiu, ez a legnagyobb genie, kit én valaha életemben láttam. A kezével billiárdozik. Dákó sem kell neki hozzá. Erti azt, bátyám? A kezével lök. Hát ez az erdélyi fiu ráismert Etelka nagyságra. Ismerte már ezeltől pár évvel Marosvásárhelyt.

S a bámulás és tisztelet határtalan kifejezésével tekintett a tulsó oldalra, hol az ünnepelt ifju üt keresztbe vetve két lábát és két kezét egymás fölé.

— Pusztá kezével löki a billiárd golyót és sohasem hibázik, — folytatá az urfi. — Ilyen ember csak Erdélyben terem. Bátyám, az erdélyiek mind zseniálisak. Mi itten csak tökfőkör vagyunk hozzájuk képest. Dákó nélkül billiárdozik.

Nem bírtam fölfogni az ifju ur, hogyan lehet az, hogy nem ragadtatom bámulásra azon kitiünö fiatal ember irant, ki dákó nélkül is képes billiárdozni s egyetlen lökést sem hibáz el. Egyébként nem tulajdoníthatna e hideg közönyösséget, mint annak, hogy talán nem hiszem, a mit mond s bizonyítgatni kezdé, hogy de igazán ugy van ám, mint a hogy ő mondja, ő saját szemével látta, mikor dákó nélkül billiárdozott.

Nem voltam oly kedvben, hogy végig hallgathattam volna az ifju ur fecsegését. Az erdélyi jövevényvel akartam beszélni.

— Igen lekötölezen, ha szíves lenne ön nekem némi felvilágosításokat adni azon úr-rekre nézve, melyek, illetőleg öntől erednek. (Folyt. köv.)

költői szokott villásreggeli megszakításával, esti hat óráig tart. Ezen időn belül a kereskedő testület-lelkéstül az üzletnek adja magát s 6 órákor átveszi az igazi családfelelő szerepét. Meggyőződik gyermekeinek iskolai előmeneteléről, ellenőrzi azok erkölcsi fejlődését s a nevelés terhére nem csupa a nő vállaira hárítja. Az időnek illetően beosztása mellett jut idő mindenre, annélkül, hogy az üzletet elhanyagolni kellene. Hasonlóképpen áll a dolga a fiatalokra: gyakornok, segédek vagy más fokozatu alárendeltre nézve. A jelenlegi munkaidő mellett ezeknek tényleg nem marad annyi idejük, hogy magukat elméletileg is képezhetnék s a minék az a következménye, hogy szakképzett kereskedői kar nem fejlődik. De befolyással van ezen üzleti idő a lakviszonyokra is. Mi másként volna mindaz a külföldi beosztás szerint. Ha hat órákor lehetnének az üzleti gondokat, nem volnánk utalva a drága városi lakásokra s olcsósága mellett egyéb előnyeit is élvezhetnék a városon kívüli életnek. Ohajtandó volna, hogy kereskedőink e tekintetben is mielőbb a reform terére lépnek.

Humor. Ószinte király VI. Frigyes dán király Jütlandban tett körútja alkalmával egy falusi iskolát is meglátogatótt. A király egy virginez gyerektől kérdezi: „Kik Dánia legnagyobb királyai?” A gyerekek egy szuszra elidőre: „Nagy Kanut, Valdemar, VI. Keresztély.” Egy másik fiú, kinek a tanító sugott valamit, feltartotta kezét. „Te talán tudsz még egyet?” — „Kérde a király.” „Igen, VI. Frigyes.” — „Hát ez mi-csoda nagyot cselekedett?” — A gyerek meg-zavarodva nyögi: „En nem tudom.” Vigasz-talódlál fiaeszkám, szolt VI. Frigyes mert én sem tudom.” — **Dijúk:** „Igazgató ur kérem, engedje meg, hogy ma egy órával ha-marább elmenjek. Sok dolgom van, inkább holnap később jövök s kipótolom a mulasz-tást.” — **Mérlég.** Ha egy nagy ur vétkezik, azt mondja a világ: „ember”; ha ki-sebb ur vétkezik, azt mondja: „gazember.” — **Mifiatalok.** Midőn a műnsteri nép-ünnepeken Vilmos császárnak tudtára adták, hogy Bismarck egészségi szempontból nem jelenhetett meg az ünnepen, az agg császár így felelt: „Hja Bismarck, az öreg ember, de mi fiatalok — s itt magára mutatott — megbírjuk még az ilyet is.” — **Mikor?** „Itthon van az orvos dr? Mikor lehet őt egyedül találni?” Tessék kérem a rendelési órában jönni; akkor mindig egye-dül van a doktor ur.” — **Udvariasági ver-seny.** Az életvidor II. Károly angol király kéjlelő udvarában a legzsiszerűbb satyrikusok és zabolatlan világfiak közt leg-első volt Vilmos John, Rochester gróf, ki 1648-ban született, és 1680-ban, 32 éves ko-rában meghalt. Büszkén díszkedett azzal, hogy 5 évig szakadatlanul szeg volt. Egy végtől döszölt éj reggelén a St. James park-ban sétált. Seta közben találkozott a derek dr. Burnet Gilberttel, Salisbury püspökével és a szeleburdi gróf legott elhatározta, hogy megtréfálja az érdemes főpapat. Udvariasan megemelte kalapját, urias modorral meghajolt és mondá: „Püspök ur! Ön vagyok a harisnyakötőm!” — Burnet e balgaság eleinte meglepte, de lelkes létére gyorsan kelle magát elhatároznia. Ő is nagyon ud-variasan meghajolt és viszonzá: „Gróf ur! Ön vagyok a cipőm csatjáj!” — „Püspök ur! folytatta a gróf újabb bókkal, „Ön va-gyok a föld középpontjáj!” — „Gróf ur!” felelte a püspök, „Ön vagyok az ellenláb-sokjáj!” — Rochester pillanatig nem tudta, hogy most már mit feleljen. Minthogy azon-ban e bohókás bókversenyben nem akarta a püspöknek engedni az utolsó szót, gyorsan meg-gondolta és mondá: „Püspök ur! Ön vagyok a poklok fenekéj!” — „Ott hagyon őt, gróf ur!” viszonzá a főpap és sarkon fordult faképnél hagyva ellenlábását.

Egy elveszett feltaláló.

— Irinyi János. —

A csütörtöki felolvasó estélyen Dr. Popper Alajos megemlékezett egy magyar feltalálóról Zimmelweis Jánosról, ki a sebek-nél először használta ezeltől 30 esztendővel a fertőtlenítő módszert. Azonban kortársai szemébe se vették fölfedezésének roppant ér-tékét s reményt veszítve elme kőba esett s rövid szenvedés után meghalt. Mikor ezt hallottuk mindjárt eszünkbe jutott a mi Irinyi Jánosunk, a gyufa feltalálója, kinek élete nem lett ugyan olyan tragikus, de nem lett olyan szerencsés sem, milyenné a gyufa feltalálása által lennie kellett volna. A P. Napló vasárnapi mellékletében Dr. Márki Sándor hosszú czikket szentel a körünkben élő jeles férfiaknak, s ezt — nagyrészen — mi is átvesszük.

Többen vetteknek a gyufa feltalálá-sának érdemeit; a legkevésbé veszélyes vil-lól gyufákál azonban kétségtelenül Irinyi János ismertette meg az emberiséget. Az idősebb Irinyi, vagy inkább Irin-ie János, oláhól igazi magyarrá lett görög-keleti vallású férfi, egyúttal korának egyik legkittünb megőzödjája volt, ki „egyarant és gyunyval és megvételé emlékezett mind a kirekesztőleg csak elméleti, mind a csupán gyakorlati mezőzadákrol.” Sokat utazott és igen szép ismereteket szerzett; hanem azért a gyufa feltalálásának érdemét mégis hi-ába tulajdonítja neki egyik-másik ismerettár-runk. Mintagadással tette báró Mandel birtokát, a bihar megyei Nagy-Létát, hol leg-

idősebb fia, János, 1819-ben, József pedig, az 1859-ben, atya után 3 évvel elhunyt szép-irodalmi és politikai író, 1822-ben született s hol még három leánygyermekkel ajándé-kozta meg öt felesége.

A fiuk Nagyváradon és Debreczenben tanultak s ez utóbbi helyen kerültek ki a középiskolákból. Világlátott atyjuk utazni küldte mindkettőjüket, de külön-külön s pénz-zel nem valami bőven ellátva kivált Jánost, kiben volt egy kis makacság, s ki össze is zördült vele valami csekélységért. A Rujna vidékén jártában János egyszer beállított egy szüretelő társasághoz, elmondván, hogy ez otthon, Magyarországon így szokás. És dicsekedve emlegette, mily szívesen látták őt a németek. Chemiára készülve, több egye-temet keresett föl, huzamosabb ideig azon-ban csak Berlinben és Bécsben tartózkodott. Amazzal való összeköttetését később is fen-tartotta s a vegytani kísérleteihez szükséges szerszereket még agg korában is onnan szerezte be; az utóbbi helyen ő volt Meissner-nek egyik legkedvesebb tanítványa.

Meissner 1836-ban a műegyetemen tar-tott előadása közben egyszer azzal biztatta hallgatóit, hogy a mozsárban kénvirággal dörzsöltetett ólomoxyd meg fog gyuladni. A kén azonban nem vett lobot s a kísérlet meg-hiusult. Ez és a kén gyufák kellemet-len szaga iránt való ellenszenv még ott az előadáson azt az ötletet adta Irinyi János-nak, hogy ha kén helyett villót használt volna, most nem restelkednék tanára az ex-perimentum miatt; a kén gyufa bűze pedig nem csavarná az ember orrát. Otthon azután forró vízben megolvastotta, majd pedig ki-hűtve, ólomoxyd-porral keverte és szerenc-sessé tette a villót, melyhez arab mézgat is adott, hogy rákenhesse az akkor már diva-tos kén „ezühdőlözire.” Rá is kente s tiz szalát az ablak párkányán megszáritott. Más-nap megmutatta a gyártmányt tanárának s négy tanulóknak, kik erősen biztatták, hogy kérjen rá szabadalmat. Harmadnap egy me-chanikus barátja honfittársához, a magyarsá-gára azonban nem sokat tartó kis-nyezkei Rómer Istvánhoz utasította őt s ez negyed-napon hatvan pengő forintért mindjárt meg is vette tőle a titkot, ha ugyan titoknak le-het mondani olyan dolgot, melyről már idáig is önként adott felvilágosítást a fölhalál.

Jellemző, hogy a gyufagyártás jogának átruházásáért a vásárt ajánló Rómeről Irinyi három garast kért, mert ennyiben van a ráfordított anyag; és csak hosszabb szabódás után fogadta el a 60 pengőforintot. A gyufa történetéről írva, becses értekezésé-ben Say Mór azt írja, hogy Irinyi maga is kicsinyelte tanulmányát s hogy „délceg magyar nemes ifjú letére bizonyosan restelt a „masinára” „ezühdőlözire” amint már azt akkor nevezték, a bécsi kormánytól pá-tenst kért. Ezt azonban nemcsak az teszi valószínűvé, hogy később maga Irinyi is állított gyufa gyárat: hanem az is, hogy ti-tkokban szerelmes volt Rómer leányába s így eleinte talán csak szégyelkődésből vona-kozott a pénzt elfogadni imádkozójának atyjá-tól. Most különben mindennapos lett a családnál és mindinkább megszerette a szép leányt; mikor azonban kezét megkérte, kosa-rat kapott s elkeseredésében, de mivel tanul-mányait is bevégezte, azonnal odahagyta Bécsét.

Irinyi, atyjával kibékülve, egy darabig most otthon tartózkodott s ez idő alatt szá-mos vegytani értekezést írt. 1838-ban Berlin-ben jelent meg „Über die Theorie der Chemie in Allgemeinen und die der Schvefelsäure insbesondere” című 96 lapnyi füzet s a e hány czikke tudománytárból, a vegytani ro-konságról és vegyrendszerről. Szerinte a vegytani atyafiság elmélete gátolja a tudományt s elkülöníti azt az általános természet-tantól, kisorítja az alapos gondolkodást s a nyereség egy ábrándkép, melylyel csak a régi kopott utat elhagyni nem merő, mert önérejevel új rést törni nem bír, az egész tudományt savaiban és sóiban képzeltő ve-gyész elégedhetik meg. Szokatlanul érélyes hang volt ez nálunk a sok félszűzességgel szemben s ő nem is érte be most már álta-lánoságokkal. A vegytanról írt értekezésében ismertette a parányok elméletének terén Ven-zel, Bergmann, Richter, Berthollet, Higgins és Dalton által tett kutatásokat s a vegy-rendszerről szólva, njában is érélyesen óvta szakjánaik embereit a túlzásoktól.

Működött azonban gyakorlatban is. „Ha igaz, mit a természetrol mondanak — így írt 1840-ben május 21-én az „Athe-naeum” — hogy kicsinyekben is nagy, a vegytanról szintén meg kell vallanunk, hogy a gyufaknál oly jeles, mint a platinafelolvasztásnál villam által. Ne gondoljuk tehát, hogy a vegytanár csekélységgel bibelődik mi-kor gyufákat gyárt; tudományát ő igen szépen és közhazsuan gyakorolja, erszényé-nek szintén úgy javára, mint az uracsnak, ki hamar akar tüzhoz jutni szerelmes level-kéjét lepecsételő és mint öreg urnak, ki kényelmesen akar pipára gyujtani; s végre mint kisasszonykának, ki ego gyertyára szo-rult, de éppen most nincs akaratjában más-nak segéd-lémhez fordulni. Es mi szép do-lgoz a gyufák ügye! Ha Auguszus és a ró-maiai idejében gyufák lettek volna, a szent tűz elalvásáért egy szüzet sem temettek volna el elevenen, mert a szerencsétlen csak egy dörzsöt adott volna a gyufának, hogy a láng lobogjon. Egy ilyen nem régeben kel-lekezett gyufagyára van Irinyi János ha-zánkfának Pesten, a Józsefvárosban az Óz-

és József-utca alsó szögeletén, Tajnay ház-ban, honnan a legolcsóbb és legjobb gyufa-akat rendelhetni meg, szerzőket és zajtala-nokat, a látogatóknak pedig szabadságukban áll ingyen — cigáróra gyujtani. Ara e kü-lönfele gyvzereknek:

5000 kén gyufa 1 frt 15 kr. (Bécsben 1 frt 45 kr.)
1000 kén gyufa 40 kr. (Bécsben 50 krajczár.)
100 szerese vagy tapló 6 kr. (Bécsben 10 krajczár)

Ki ezen gyufákat veszi, a mellett, hogy olcsóbbal és jobbal látja el magát, mint kö-zönségesen, még azon örömben is részesü-lend, hogy egy honi vállalatot segél elő.

Ime az egész reklámocikk, melyből ki-tünik, hogy a hazánkban szintén jó üzlete-ket csináló Rómerrel Pesten maga a felta-láló kelt versenyre, körülbelül akkor, midőn Darmstadtban Moldenhauer alapította a maga gyárat. A németek őt tartják a foszfor-gyufa feltalálójának; Moldenhauer azonban kijelentette, hogy ez a dicsőség más ill. Nálunk a gyufák gyorsan elterjedtek s azzal viczezelgettek az emberek, hogy azért hív-ják „Irinyi-féle kéntelen gyufának”, mert kénytelenek meggyulni.

Irinyi, a mint tudom, egészen 1848 ig fenntartotta gyárat Pesten, hol, ugy látszik, volt, a mi irodalmi működésre serkentse 1847-ben Nagyváradon adta ki „A vegytan elemei” című, 200 lapra terjedő művének első füzetét, melyet azonban nem folytathat-tott. Pedig talán csak erre várt az akadá-mia, hogy őt tagjainak sorába válassza. A márcziusi napokban lement Biharba, hol a megyegyűlésen többször felszólt. Kossuth ki öcsese József révén már ismerte őt, kü-lönféle küldetéseket bízott rá. Az októberi napokban például Görgeyhez utazott, kinél gróf Zichy Lipót huszárornaggyal talál-kozott.

— Mikor megyünk Bécsbe? kérdezte ez tőle.

Irinyi figyelmeztette őt az e tekintet-ben Pesten táplált aggodalmakra.
— Kár — válaszolt az őrnagy. Pén-zért elég rántott csirkét ettem Bécsbe; szeretnék már egyszer ingyen is enni!

Kossuth különben a nagyváradí löpor-gyárnál és ágyuöntőtelepeknél alkalmazta Irinyi s neki és Lukács Dénesnek tulajdonít-ható, hogy Kossuth után a magyar Birmig-hannek nevezhette Nagyváradot.

A forradalom után egyidejű bujdokolnia kellett; azután szüleinél, Nagy-Létán lakott Irinyi, míg alkalmazást nem kapott, mint számvevő, a debreczeni István gőzmalomban. Az igazgatónak némi akadékoskodása miatt azonban méltatlankodva, Bácsiszerű nevű pusztájára ment gazdálkodni s az időt job-badán vegytani kísérletekkel ütötte agyon; de részt vett a megyei közügyekben is. 1861-ben az országgyűlés feloszlata után Szlavy Józseffel találkozott, a jövőről beszélgetett vele. „On még Bihar megye főispánja lesz,” szolt Szlavyhoz „Akkor ön lesz az alispán.” A jóslatnak azonban csak egy része teljes-e-dett; Irinyi egyelőre lombikjai mellett ma-radt.

A hatvanas évek végén nőül vette özv. Dobainé, Baranyi Hermit s a lakodalm után nagy névnapot tartott, melyre mit ezüstmenyegzőre hívta meg barátait; „mert — ugymond — huszonöt évvel ezelőtt akartam én elvenni ezt az asszonyt.”

Mikor Biharvármegye elhatározta, hogy az árvaügyek rendezése végett arvaszolgabi róságokat állit, az egyikre Irinyi Jánost vá-lasztották meg. Közkezen forgott akkor a jeles vegyésznek, de cinikus embernek ez a hivatalos jelentése:

„Tekintetes árvátörvényszék! Van sze-rencsem jelenteni, hogy K. J. nagylétai la-kos 1869. október 8-án elhalálozott. Ha el-nem halt volna, nem volna szerencsem be-jelenteni.” Hasonló különcködést tanusított társalgás közben is minduntalan és csak rit-kán tudta legyőzni idegességét; tudományá-val s olvasottságával azonban ilyenkor min-dig bámulatra ragadta a vele beszélőt. Ru-hazatára, külsejére egyaránt keveset adott a közéletmetű, testes, kopasz homloku ember, kinek egykor szénfekete haja csak hatvan éves korában kezdett szürkülni.

1872-ben az újabb rendezés megfosztván őt hivatalától, ismét Debreczenbe ment, hol azonnal állást kapott az akkor alakult „Ti-sza” biztosító társaságnál. Az István gőzma-lom, hol egy izben szintén működött, most újra megkínálta őt a számvevői, majd (ha jól tudom) az igazgatói állásba. Elfogadta s elvégezte mind a két dolgot. Reggel négytől kilenczig s este hattól nyolczig a gőzmalom-ban, a fennmaradt időben pedig a biztosító társaságokban lehetett őt találni. „Mig én itt leszek, bátran vehet Tisza-részvényt,” szolt barátaihoz; de nem sokáig maradt ott, lemondott — s a „Tisza” sorsa ismeretes. Mikor azután a gőzmalom is más kezekbe került, valamikor 1879-ben, másodsor is odahagyta ezt és kataszteri biztossá neve-zette ki magát. Jelenleg —

Jelenleg nem tudom, hol van, hol tar-tózkodik, hol él, sőt egyáltalában, hogy él-e.*) Elvonultan, zajtalanul működött mindenkor, soha még csak választ sem adva oly leve-lekre, melyek önéletrajzát kérték. Milyen példa azok számára, kik mindenhol bámul-

*) Itt él Debreczenben, a legjobb erőben, legszebb egészségben 62 év deaccza is. Számvevő az „István” gőzmalomnál. Tartsa meg az Isten sokáig! (Szerk.)

tatni akarják kedves énünket! Egyszer-más-szor nyilatkozott ugyan a lapokban, legutó-ljára például a „Pesti Napló” 1880. évi fo-lyamának 225. reggeli számában; de így is csak akkor, ha már nagyon is faggatták. Ő volt az első férfi, ki legkönnyebben gyujtott világot s őt felejtette el legkönnyebben a világ. Pedig szükségünk van az ő biográfiájára.

A vegytan történetében szép lap van fenntartva annak fölvételére; és szép egy olyan könyvben, mely, Smiles mintájára, a jellemről fog szólni. Vagy a még, mint ohajt-juk, jó egészségben és boldogan élő Irényit is a külföld fedezze fel számunkra, mint Bó-lyait?!

Dr. Márki Sándor.

Irodalom.

Ráth Mór kiadásában több új becses kötet jelent meg. Három közülök Arany János műve. Arany összes munkái-nak teljes kiadásából a huszonötödik füzet látott napvilágot s 60 krajczárért kapható. A bírálatoknak befejező része, az őt első kö-tetre vonatkozó jegyzetek közéjük benne meg-van kezdve az Aristophanes „Lovagok” című vigjátékának fordítása is. — „Irányok visszatekintés, bírálatok” cím alatt Arany prózai dolgozataiból kapunk egy kétszáz lapra terjedő kötetet. Mint „A magyar nemzet csalá-di könyvtára”-nak 75-ik s 76-ik füzete je-lent meg s ára nyolczvan krajczár. — Egy másik kötet Arany Jánosnak „M u r a n y o s t r o m a” című beszéle. „A n ö v e r e k”-ből, báró Eötvös József irány-regélyének új kiadásából, a második füzet hagyta el a sajtót. Ara kövte ötven kraj-czár. — Dr. Bozóky Alajosnak „R ó m a i világ” című művéből a harmadik füzet kerül forgalomba. Négy illusztráció van benne s hatvan krajczárért kapható.

Legújabb.

(„Debreczeni Ellenőr” eredeti távirata)

BUDAPEST, decz. 16. A képviselő-ház az indemnitást végleg megszavazta és a kereskedelmi miniszterium költségvetése tárgyalá-át megkezdte. A főrendi-házban felolvasatott a királyi leirat, melyben Szogyeny helyébe Sennyey ki-neveztetik elnökké. A képviselőház bi-ráló bizottsága Krausz szentendrei vá-lasztása ügyében kötvizsgálatot rendelt el, a megtámadott képviselő által, állító-lag saját kezűleg írt levél és az okt. 16-iki végzés egyes pontjai tekintetében.

BECS, decz. 16. A Károly színház-ban az előadás után, éjféli tájban tűz ütött ki, mely azonban csakhamar elot-tott.

DEBRECZENI SZÍNHÁZ.

Bérlet szerda decz 16 szünet
Németh József játalmára:

A bajusz.

Vigjáték 3 felv
Müsor: Csütört.: „Palathea” és „Ország-gyűlési szállás”
Péntek: „Egy dalárda viszontagságai”
Szombat: „Gasparone”

VASUT.

Debreczenből indul:	
N. Várad—B. pest felé	d. e. 12 ó. 07 p.
" "	este 8 ó. 50 p.
Szatmár felé	d. e. 4 ó. 32 p.
" "	d. u. 3 ó. 49 p.
Kassa felé	d. e. 9 ó. 45 p.
" "	d. u. 3 ó. 35 p.
Nánás felé:	m. á. v. d. u. 3 ó. 34 p.
} vásártér	d. u. 3 ó. 46 p.
Debreczenbe érkezik:	
Budapestről	é. k. éjjel 3 ó. 45 p.
" "	d. u. 3 ó. 19 p.
Szatmárról	d. e. 11 ó. 47 p.
" "	este 8 ó. 30 p.
Kassáról	d. e. 11 ó. 15 p.
" "	este 6 ó. 50 p.
Nyiregyházaról	é. k. éjjel 11 ó. 39 p.
Nánásról:	Debr. vásártér d. e. 9 ó. 2 p.
} " m. á. v. d. e. 9 ó. 12	

Felolvasó szerkesztő és kiadó Japtnajdomus Vertasi Arnold.
Tudósítók: Karczag Vilmos.

FENYVESSY BÉLÁNÉ

női-divat termét

a czegléd-utczai, előbb Bánky, jelenleg

KARDOS-ház első emeletére

helyezte át s kéri a n. é. hölgyközönség további szives támogatását.

Tanuló leányok felvételnek.

A karácsoni és újévi

ünneppek közeledtével felhívjuk az üzletvilág figyelmét a kiadásunkban megjelenő következő hirlapok

HIRDETÉSI rovatára:

„Debreczeni Ellenőr“ „Debreczeni Hirlap“
„H.-Böszörményi Hirlap“.

Elapokban a hirdetést **rendkívül olcsón** fogadjuk el.

NYOMDÁNK elvállal mindenféle nyomdai munkát

és DISZES KIÁLLÍTÁST

Valamint pontos, gyors kiszolgálást biztosít.
Falragaszok, árjegyzékek, körlevelek, névjegyek
megrendelésre

gyorsan és a legmérsékeltebb áron
készíttetnek. a „Debreczeni Ellenőr“
nyomdája.

Kitünő torma

eladó a kir. gazdasági tanintézetben kilószámra I-ső rendű 25 kr. II. r. 18 kr. III. r. 15 kr. Megrendelhető a házmesternél a gazdasági tanintézetben.

Zürich 1883 — előismerő díszokmány.
Nizza 1884 — arany érem.
Krems 1884 — arany érem.

Zenélőművek,

4—200 darabot játszva; expressióvai vagy a nélkül, mardo ina, dob, harang, kasztagnettek, égi hangok, hárfajáték, stb.

zenélőszelenczék.

2—16 darabot játszva; továbbáecessai rek, szív- r álványok, svájci házacskák, fénykép a bumok, írőszerek, késztyliszek, ronyek, levénehezékek, virágvázák, szivartárok, dohány szelenczék, munka az-talok, pásecek, söröspoharak, pénztár-czák, szék, stb mindez zenével. Min-denkor a leguabat és legjelesebbet ajánl HELLER J. H. Bernben (Svájcz.)

Csak közvetlen megrendelés mellett juttatás a valódiságot; képes ár-jegyzékeket bérmentve küldök.

A legkebb művekből 100. m. ár- nek értéke 20.000 frank, a játékművek- vortól kürt novembertől aprilis 30-ig mint jutalom szelenczék.

Legczélszerűbb

karácsonyi és újévi

ajándék

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy üzletemben egész éven át összegyűlt több mint

1000 darab ruha kelme maradék

rendkívüli leszállított olcsó árak mellett szerdától, azaz folyó hó 17-étől kezdve nagy választékban kaphatók.

Kiváló tisztelettel

ROTT L. Debreczen.

Debreczen, 1884. Nyomatott a „Debreczeni Ellenőr“ könyvnyomdájában, Fiacz, SIMONFFY ház.

Nincs többé fogfájás,

hogya használják a
Fog-olizit

a fiskeletre méltó Benedik finus atyák. készítménye a Soulati apátságban, amely szer 1373-ban találtott fel, Boursaud Péter prior által és a mely kérdőb Maguetonne prior ur által lényeges n tökéletes-sébeifertet.

Ez utófértetett szer a fogak tisztításához és konzerválásához — a fogus erősítéséhez, és megemléstíti a borkövet, megóvja a fogakat az elromlásától.

A lehellet rossz szagának eltávolítva minden másféle foyvi utól hatálmassabb az Elixir. Ép ezért minden magas rangú körökben az egész világ szerte használják.

Főlegkösség: **Bordeauxban** Franciaország **Seguin, 3 rue Huguenot,** Debreczenben: **Szepessy és Kereses** díszmü, **Schwarz M. Benó** és **Rott S.** férfi divat-termékekben.

